

Motion till riksdagen 2016/17:168

av **Linda Snecker m.fl. (V)**

Polisen – bättre arbetsmiljö för ett mer effektivt brottsbekämpande

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att det görs en bred genomlysning av polisens arbetsmiljö samt att det utifrån den tas fram förslag på arbetsmiljöförbättrande åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utredningen bör få till uppgift att kvalitetsgranska polisens tekniska hjälpmedel och datasystem och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som identifierar vilka nationella utvecklingsbehov som finns på it-området samt föreslå strategiska åtgärder för att utveckla och säkerställa kompetensförsörjningen inom verksamheten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utveckla och förankra nationella arbetssätt och metodstöd för utredning av it-relaterade brott samt se över strukturen för brottsamordning och samverkan mellan polisregionerna och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Polismyndigheten står i dag inför stora utmaningar med en gigantisk omorganisation som ännu inte satt sig och som lett till såväl organisatoriska problem som missnöje inom kåren. Parallellt med detta har polisen det senaste året haft en ökad arbetsbörda och fler uppgifter i och med de insatser, bl.a. gränskontroller, som beslutats av riksdagen i samband med det ökade antalet flyktingar som har kommit eller vill komma

till Sverige. Vänsterpartiet var starkt emot införandet av gränskontroller och röstade i riksdagen nej till förslaget. Vi värnar om asylrätten och allas rätt till en fristad, att införa gränskontroller går tvärtemot denna rättighet.

Polisens arbetsbörda har varit stor och polisens statistik visar att personalomsättningen i långsam takt har ökat under perioden 2010–2015. Förra året slutade exempelvis totalt 832 poliser, varav 557 var över 60 år. I de totala siffrorna ingår även poliser som fått anställning hos Säkerhetspolisen, som slutar för studier eller sjukpension. Även om andelen poliser som slutar har ökat något, ligger personalomsättningen fortfarande på en låg nivå i jämförelse med arbetsmarknaden i övrigt. År 2015 var polisens personalomsättning 4,1 procent. Inom staten var personalomsättningen under samma år cirka 11 procent. Det är viktigt att antalet poliser ökar och att de poliser som finns kvar i organisation har en bra arbetsmiljö, att kompetensförsörjningen och utbildningsnivån är god och att nya arbetsmetoder för ett mer effektivt arbete utvecklas.

Polisen, kommuner och frivilliga arbetar intensivt i många av Sveriges förorter och så kallade socioekonomiskt utsatta områden för att skapa trygghet, samverkan och dialog. Ett sådant arbete tar lång tid och det finns inga enkla och snabba lösningar. Situationen i många bostadsområden i Sverige är tuff. Samhällsservice, välfärdens tjänster och spontana mötesplatser har försvunnit och ersatts med otrygghet, utsatthet och social oro. Vi tar situationen på allvar och vet att när samhället lämnar vissa orter så drabbas befolkningen hårt. Stenkastning mot polis, ambulans och annan blåljuspersonal är helt oacceptabel och gör arbetsmiljön för dem än mer ansträngd och utmanande, samtidigt som det naturligtvis även påverkar säkerheten och tryggheten för de människor som bor i områdena. Det är därför viktigt att samhället inte överger olika delar av landet utan att det finns en närvarande områdespolis, mötesplatser i form av exempelvis bibliotek, ett aktivt civilsamhälle och fritidsgårdar samt närhet till samhällsinstitutioner såsom socialkontor, försäkringskassa och arbetsförmedling. Det behövs för att skapa trygghet för alla invånare och bra arbetsmiljö för polisen och övrig blåljuspersonal.

Utöver den grundläggande frågan om ett fungerande välfärdssamhälle så behöver särskilda insatser göras för att förebygga brottslighet, öka tryggheten för de boende samt öka allmänhetens förtroende för polis och annan blåljuspersonal. Detta kan ske genom teamarbete och effektiva arbetsmetoder hos polisen och ökad samverkan med andra viktiga samhällsaktörer i områdena, proaktiva brottsförebyggande insatser, kontinuerlig närvaro av blåljuspersonal och uthålliga riktade insatser samt ökad dialog med medborgarna. Helt enkelt ett slags operation blåljus.

Ombildningen till en sammanhållen myndighet av Rikspolisstyrelsen, Statens kriminaltekniska laboratorium och de 21 polismyndigheterna är en av de mest omfattande och komplexa organisationsförändringarna inom staten på många år. Det är av stor vikt att följa upp om förändringen haft avsedda effekter i förhållande till syftet och målen med ombildningen. Statskontoret har getts i uppdrag att utvärdera i vilken utsträckning ombildningen har skapat bättre förutsättningar för ett förbättrat verksamhetsresultat och en högre kvalitet i polisens arbete. Statskontoret ska också lämna förslag på åtgärder som regeringen eller den nya Polismyndigheten kan vidta för att underlätta omställningen och undvika att polisens verksamhetsresultat påverkas. Uppdraget ska delredovisas till regeringen senast den 1 oktober 2016 respektive den 1 oktober 2017. Fram till det och med tanke på att det endast gått ett år sedan startskottet

för omorganisationen avvaktar Vänsterpartiet med att lägga fram förslag som rör just polisorganisationen.

Arbetsförhållande och arbetsmiljö

Polisens arbetsförhållanden har blivit en mer och mer aktuell fråga. Polisen arbetar under en varierande och komplex arbetsmiljö som är både psykiskt och fysiskt påfrestande. Det är av yttersta vikt att det finns relevanta och inarbetade säkerhetsrutiner m.m. särskilt när det kommer till polisens arbete i olika slags utsatta positioner. Likaså är det viktigt att såväl tekniska som andra fysiska hjälpmedel och arbetsverktyg fungerar och är väl anpassade för polisens verksamhet.

Mycket av polisens tekniska utrustning i form av exempelvis datasystem är långsamma, föråldrade och icke-kompatibla med varandra. Att rapportera in en händelserapport tar exempelvis ofta onödigt mycket tid. Den tekniska utrustningen ska underlätta och effektivisera arbetet och inte det omvända.

Polisen utgör en viktig del i upprätthållandet av rättsstaten, och det har stor betydelse att myndigheten är en attraktiv arbetsplats som tar väl hand om sina anställda. För att Polismyndigheten ska vara denna attraktiva myndighet anser Vänsterpartiet att det bl.a. krävs förbättringar av den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön.

Regeringen bör därför tillse att det görs en bred genomlysning av polisens arbetsmiljö samt att det utifrån den tas fram förslag på arbetsmiljöförbättrande åtgärder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Utredningen bör även få till uppgift att kvalitetsgranska polisens tekniska hjälpmedel och datasystem. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Underlätta att vittna i domstol

Att vittna i tingsrätt är en del av polisens arbetsuppgifter och poliser blir kallade enligt samma regler som alla andra parter i en förhandling. Rättsväsendet är skyldigt att garantera medborgarna ett rättssäkert och effektivt domstolsförfarande. Det kan dock av olika skäl ändå gå lång tid mellan att en förundersökning påbörjas till att huvudförhandlingen i målet inleds. Polisen som kallas att vittna kan under denna tidsutdräkt exempelvis ha hunnit gå på föräldraledighet eller kanske bytt arbete, alternativt vara hemma för vård av sjukt barn när det väl är dags för rättegång. Tidpunkten för när vittnesmålet ska avlämnas anpassas inte heller till polisens arbetstider eller arbetsuppgifter, utan det sker att många poliser vittnar i domstol på sin fritid, detta trots att vittnesmålet i princip uteslutande baseras på den enskilde polisens yrkesutövning.

Vänsterpartiet anser att det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol, detta samtidigt som det inte får leda till rättssäkerhetsförluster i form av inställda förhandlingar eller omotiverat utdragna domstolsprocesser. Ett alternativ skulle t.ex. vara att poliser som kallas att vittna på sin fritid, under föräldraledighet eller vid vård av sjukt barn undantas från vitesregleringen samt kompenseras på lämpligt sätt av myndigheten. Regeringen bör därför återkomma med förslag på åtgärder för att

underlätta för poliser att vittna i domstol. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Fortbildning och kompetensutveckling avseende it-brott

It-relaterade brott är till sin natur generellt sett komplexa och många gånger svårutredda. Inte minst beror detta på den snabba tekniska utvecklingen samt den alltmer omfattande digitaliseringen av samhället. För att kunna beivra dessa typer av brott behöver rättsväsende ha rätt och tillräcklig kompetens samt upparbetade arbetssätt och metodstöd för utredning av it-relaterade brott.

Riksrevisionens granskning It-relaterad brottslighet – polis och åklagare kan bli effektivare (2015:21) visar att kompetensen för att utreda it-relaterad brottslighet generellt sett är låg inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Endast ett fåtal förundersökningsledare, utredare, it-utredare, it-forensiker och åklagare har gått utbildningar på it-området. Dessutom innehåller den nuvarande grundutbildningen för att bli polis som regel inte någon del som handlar om it-relaterad brottslighet. Det finns poliser som är självlärda inom it-utredningar och har goda kunskaper på området, men utan ett större inslag av formell utbildning kommer enskilda poliser inte att ha den kompetens som krävs för att göra ett bra utredningsarbete samtidigt som möjligheterna till enhetliga arbetsmetoder försvåras. Riksrevisionens enkätundersökning visade att de utbildningar som faktiskt finns inom it-området för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten inte är tillräckliga, utan det efterfrågas både mer inslag av it-aspekter i grundutbildningen och fler vidareutbildningar inom områden som t.ex. internetinhämtning.

En annan viktig aspekt vid hanteringen av it-relaterade brott är vilket arbetssätt och vilka arbetsmetoder som används. I Riksrevisionens granskning pekas det på att det med ett förändrat arbetssätt finns större möjligheter att öka personuppleringen. I 92 procent av de fall där förundersökningen personupplärades så utreddes dessa vid en specialiserad enhet, att jämföra med att de specialiserade enheterna enbart stod för 30 procent av andelen nedlagda utredningar. Detta tyder på att specialiseringar i den utredande verksamheten kan förbättra förutsättningarna för att klara upp brott.

Ett mer enhetligt och effektivt sätt att arbeta kan också bidra till en bättre upplärning. Vad gäller exempelvis internetrelaterade barnpornografibrott har personuppleringen förbättrats kontinuerligt sedan 2006. Troliga bidragande faktorer till det är ändrade förutsättningar i lagstiftningen, att Polishögskolan började ge en specialiserad utbildning på området 2006 och att denna brottstyp särskilt prioriterades av polisledningen under 2014.

Att snabbt komma igång med de inledande utredningsåtgärderna är generellt sett mycket betydelsefullt oavsett vilken brottstyp det handlar om, men vid it-relaterad brottslighet kan det vara extra viktigt att påbörja insatserna snabbt för att säkerställa att digitala bevis inte hinner försvinna. En förutsättning för att utredningsarbetet inte ska fördröjas eller försvåras är att anmälningarna innehåller relevant och korrekt information. Riksrevisionens aktgranskning visade att ip-adresser som antecknats var felaktiga i cirka 20 procent av de anmälningarna som innehöll en ip-adress. Konsekvensen av detta blir att uppgiften inte går att använda.

Riksrevisionen lämnade även en rad rekommendationer som Vänsterpartiet i stort instämmer i, framförallt anser vi att det är viktigt att stärka kompetensen inom it-området. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som identifierar vilka nationella utvecklingsbehov som finns på it-området samt föreslå strategiska åtgärder för att utveckla och säkerställa kompetensförsörjningen inom verksamheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Regeringen bör även ge Polismyndigheten i uppdrag att utveckla och förankra nationella arbetssätt och metodstöd för utredning av it-relaterade brott samt se över strukturen för brottsamordning och samverkan mellan polisregionerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Polisutbildningen

Vänsterpartiet har länge drivit på för att polisutbildningen ska bli en högskoleutbildning med yrkesexamen. Tidigare i våras överlämnade Polisutbildningsutredningen sitt betänkande Polis i framtiden – polisutbildningen som högskoleutbildning (SOU 2016:39), och Vänsterpartiet ser fram emot att regeringen inom kort återkommer med en proposition till riksdagen som innebär att polisutbildningen blir en högskoleutbildning.

Linda Snecker (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Karin Rågsjö (V)

Rossana Dinamarca (V)

Maj Karlsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)